

Sebastian Musioł

"Religie o drogach pokoju i
bezdrożach wojny", Eugeniusz
Sakowicz (red.), Lublin 1995 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 66/2, 175-177

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

chrześcijańskie. Obydwa zostały opracowane przez specjalistów wybranych z każdej ze stron. Autorami haseł są: rabin Marc D. Angel, prof. David B. Blumenthal, prof. S. Daniel Bresler, s. Celia Deutsch NDS, rabin Leon Kleinkiel, dr Andre Lacoque, dr Christopher M. Leighton, ks. Michael B. McGarry CSP, prof. PHEME Perkins, prof. Alan S. Segal, ks. Peter M. J. Stravinskis, dr Geoffrey Wigoder i rabin David J. Zucker. Wszyscy czynnie uczestniczą w dialogu międzyreligijnym i mają na tym polu znaczące osiągnięcia.

A oto wykaz haseł w porządku, w jakim występują w oryginale angielskim: życie wieczne, antysemityzm, Biblia, Chrystus, Kościół, przymierze, stworzenie, dogmat, wybranie, eschatologia, wygnanie, wiara, gnostycyzm, Bóg, świętość, ideologia, Izrael, dialog żydowsko-chrześcijański, sprawiedliwość, Prawo, miłość, męczeństwo, Mesjasz, misje, osoba, faryzeusze, modlitwa, pokuta, Objawienie, usprawiedliwienie, sakrament, zbawienie, gizech, duchowość, cierpienie, tolerancja, Tradycja, uniwersalizm. Nie trzeba uzasadniać, że każde hasło ma doniosłe znaczenie dla prawidłowego pojmowania partnerów oraz należytego samorozumienia uczestników dialogu. Na końcu książki zamieszczono zwięzłe noty biograficzne o współautorach, indeks cytowanych słów hebrajskich oraz indeks ogólny, pozwalający szybko odszukać szczegółowe tematy i kwestie.

Każda tego typu książka jest ze wszech miar godna polecenia, bo umożliwia rozeznanie, którego przenikliwość i zakres są rezultatami solidnej wiedzy i doświadczenia. Przyznać muszę, że planując wydawaną przez Akademię Teologii Katolickiej serię wydawniczą „Kościół a Żydzi i judaizm”, poważnie braliśmy pod uwagę polską edycję pierwszego wydania książki L. Kleinkiel i G. Wigodera. Tymczasem ukazała się nowa pozycja, którą opracowali Jakob J. Petuchowski i C. Thomas, i to ona doczekała się przekładu i wydania w języku polskim (*Leksykon dialogu chrześcijańsko-żydowskiego*, Kościół a Żydzi i judaizm 5, ATK, Warszawa 1995). Jej specyfika polega na tym, że poszczególne hasła zostały opracowane w ścisłej współpracy obydwu autorów. A teraz znowu nasuwa się myśl, że może jednak warto pokusić się o polskie tłumaczenie książki wydanej w USA. Pokazując równoległe spojrzenia obydwu stron, pozwala ona poznać i zrozumieć uczestników dialogu tak, jak postrzegają i rozumieją samych siebie.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Eugeniusz SAKOWICZ (red.), *Religie o drogach pokoju i bezdrożach wojny*, Państwowe Muzeum na Majdanku i Światowa Konferencja dla Religii i Pokoju, Lublin 1995, s. 190.

Majdanek – miejsce wołające do ludzkich sumień i wyobraźni, przemawiające trwogą i bólem historii, statystyką śmierci... Miejsce pielgrzymek. Na terenie byłego obozu koncentracyjnego, w Państwowym Muzeum na Majdanku, odbyło się w dniach 14-15 listopada 1994 r. interreligijne sympozjum naukowe, którego owocem stała się

książka wydana w polskiej i angielskiej wersji językowej pt. *Religie o drogach pokoju i bezdrożach wojny* (*Religions on Roads of Peace and Unbeaten Tracks of War*).

W książce zaprezentowane zostały następujące teksty-referaty:

- *Ludzie ludziom zgotowali ten los* (ks. Józef T i s c h n e r),
- *Tragedia w sercu Europy* (Tadeusz M a z o w i e c k i),
- *Ziarna pokoju. Buddyjska wizja odnowy społeczeństwa* (Sulak S i v a r a k s a),
- *Gandhi: Apostoł pokoju i zaniechania przemocy* (Muthukumaraswamy A r a m),
- *Holokaust i teologia amerykańska* (Michael B e r e n b a u m),
- *Żydowskie odpowiedzi na katastrofę* (rabin Michael S c h u d r i c h),
- *Dialog międzyreligijny w perspektywie doświadczeń Auschwitz i Kołomy* (ks. Waldemar C h r o s t o w s k i),
- *Duchowy wymiar człowieka w sytuacjach granicznych* (Wiesław Jan W y s o c k i),
- *Cywilizacja gwałtu czy cywilizacja wspólnoty ludzkiej? – odpowiedź religii* (Janusz T. M a c i u s z k o).

Już sama lokalizacja rozważań o roli religii w budowaniu cywilizacji pokoju mówi wiele; omawiana książka jest natomiast świadectwem, i nie chodzi w tego typu spotkaniach jedynie o martyrologię, lecz o aktywne zaangażowanie religii na rzecz pokoju w świecie.

W tym kontekście rodzi się szereg pytań pod adresem przedstawicieli religii Wschodu i Zachodu zabierających głos na łamach wspomnianej publikacji. Dlaczego i czy rzeczywiście religie są przyczyną wojen? Jak religie i ludzie religijni reagują na wojny? Czego wyrazem są współczesne napięcia i konflikty – jak je oceniają chrześcijanie, Żydzi, hinduiści czy buddyści? Czy wyznawcy różnych religii czynią cokolwiek, aby zapobiec dalszemu rozniecaniu ognisk nienawiści? Są to pytania, które pojawiają się jeszcze przed zapoznaniem się z treścią książki.

Wydana książka zawiera wystąpienia i artykuły uczonych – Żydów, hinduistów, buddystów oraz chrześcijan – poruszające zagadnienia dotyczące postawy ludzi religijnych wobec wojny. Traktując jako punkt wyjścia dla swoich rozważań straszliwe okrucieństwo XX-wiecznych totalitaryzmów, autorzy ukazują wagę religijnej odpowiedzi na okrucieństwo i nienawiść. Właśnie odniesienie do Boga, do Transcendencji wyzwala w człowieku siły czyniące go zdolnym do przetrwania kataklizmu, a następnie do jego przewyciężenia. Właśnie wiara, osobiste zaangażowanie i autentyzm religijny stanowią klucz otwierający perspektywę dla wspólnych działań na rzecz pokoju.

Książka *Religie o drogach pokoju i bezdrożach wojny* jest interesującą propozycją głębszego spojrzenia na duchowość wyznawców religii świata. Słowa deklaracji Parlamentu Religii Świata w Chicago z 1993 r.: „Opowiadamy się za kulturą wykluczającą przemoc, za wzajemnym poszanowaniem, sprawiedliwością i pokojem. Nie będziemy uciskać, krzywdzić, torturować i zabijać innych ludzi, zaniechamy gwałtu jako sposobu rozwiązywania nieporozumień”, pozostaną jedynie górną deklaracją, o ile dążenie do pokoju nie stanie się powszechną duchową potrzebą. Jak daleko idą wysiłki elit, teologów i przywódców religijnych w spotkaniach międzyreligijnych, tak głęboko powinny owe wysiłki oddziaływać wewnątrz poszczególnych religii – pośród ich wyznawców.

Wielka szkoda zatem, że wysiłek Organizatorów sympozjum i Wydawców przedstawionej książki nie zostanie udostępniony, ze względu na symboliczny nakład (500 egzemplarzy), szerszemu gronu zainteresowanych. Wydarzenie tej miary mogłoby stać się przecież impulsem do pogłębienia osobistej duchowości pokoju.

Sebastian Musiol, Rybnik

Robert SOKOŁOWSKI, *Obecność eucharystyczna. Studium z teologii fenomenologicznej*, Wydawnictwo Biblos, Tarnów 1995, ss. 227

Sobór Watykański II pragnął przybliżyć dziedzictwo wiary chrześcijańskiej do mentalności człowieka współczesnego. Jednym ze sposobów tego przybliżenia było wprowadzenie większej elastyczności w metodach uprawiania teologii. Przyjął się termin „pluriformizm teologiczny”, który miał oznaczać możliwość uprawiania refleksji teologicznej bez zamykania się w preferowanej dotąd metodzie św. Tomasza z Akwinu. Wielu teologów skorzystało z tej możliwości, co w efekcie doprowadziło do zamętu w świadomości teologicznej Kościoła.

Zaczęto ze szczególnym upodobaniem krytykować metodę teologii spekulatywnej i jednocześnie niepostrzeżenie popadać w zależność od współczesnych nurtów filozoficznych, nie tylko metodologiczną (np. od neokantyzmu – K. R a h n e r), ale i treściową (np. od marksizmu – teologia wyzwolenia).

Obecnie mimo wysiłków, przede wszystkim Jana Pawła II, który we wszystkich encyklikach systematycznie porządkuje problematykę teologiczną oraz wydania epokowego dzieła, jakim jest *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nie udało się uwolnić od pewnego zamętu metodologicznego. Dlatego godną uwagi jest książka Roberta S o k o ł o w s k i e g o, próbująca łączyć wierność tradycyjnej teologii spekulatywnej z nowymi metodami teologicznymi w trosce o jasność przekazywania prawd wiary współczesnemu człowiekowi.

Robert Sokolowski urodził się w 1934 r. w polskiej rodzinie. Jest profesorem filozofii w Katolickim Uniwersytecie Ameryki w Waszyngtonie i znanym fenomenologiem. W latach 1989–1990 był przewodniczącym Amerykańskiego Towarzystwa Metafizycznego. Wydał osiem książek, m.in. *Husserlian Meditations* (1974) i *Moral Action* (1985).

Refleksja teologiczna ks. Sokolowskiego rozwija się wokół jednej, wyraźnej idei przewodniej. Stosując metodę fenomenologiczną, którą oryginalnie nazywa „teologią odsłonięcia” i traktuje jako studium pośrednie między teologią spekulatywną i teologią pozytywną, autor wskazuje na Eucharystię jako na rzeczywistość ujawniającą i ogniskującą fundamentalne zagadnienia teologiczne takie jak: stworzenie, Odkupienie czy koncepcja osoby ludzkiej. Ks. Sokolowski rozumie teologię spekulatywną jako uporządkowane i zrozumiałe ujęcie Objawienia w aspekcie jego treści, wyrażone językiem filozoficznym. Natomiast teologia pozytywna pokazywałaby w jaki sposób artykuły wiary znajdują się i ulegają rozwojowi w Piśmie świętym i Tradycji, ujmując je w aspekcie historycznym.